

УДК 782.071.2(477):78.071.4(438)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/97-1-13>

Оксана БОБЕЧКО,
orcid.org/0000-0003-1524-8263
кандидат мистецтвознавства,

доцент кафедри вокально-хорового, хореографічного та образотворчого мистецтва
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) oksanabobechko@ukr.net

ЧЕСЛАВ ЗАРЕМБА ТА АДАМ ДІДУР У ТВОРЧІЙ ДОЛІ ВИДАТНОГО ПРЕДСТАВНИКА УКРАЇНСЬКОГО ВОКАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА МИХАЙЛА ГОЛИНСЬКОГО (ТВОРЧО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ)

У статті досліджується вплив знаменитих співаків польського походження Чеслава Заремби та Адама Дідура на творчу долю видатного українського оперного виконавця Михайла Голинського (1890–1973). Зазначається, що голос митця став окрасою багатьох оперних сцен та концертних майданчиків України, ряду країн Європи, а також Америки та Канади. Підкреслюється, що непересічна мистецька кар'єра співака засвідчила вагомі здобутки української музичної культури на світовій арені, зокрема у сфері вокального мистецтва. На прикладі творчості М. Голинського у розвідці яскраво демонструється важливість постаті педагога у вокальному виконавстві, показується довгий та наполегливий шлях наставника та його вихованця до вершин вокальної майстерності. В цьому контексті висвітлюються ключові етапи становлення М. Голинського, його творчо-виконавський шлях, зокрема успішні виступи як в Україні, так і за кордоном. Серед іншого згадується його блискучий виконавський дебют у 1913 році з арією Каніо з опери «Паяци» Р. Леонкавалло, успішні виступи в Європі, творчі здобутки у якості соліста Львівської, Київської, Харківської та Одеської опер, артистичний шлях в Америці та Канаді. В дослідженні наводяться яскраві приклади зі спогадів видатного співака, що засвідчують незаперечний вплив на його професійне зростання та співацьку долю одного з наставників, зокрема Ч. Заремби, а також творчого приятеля, а саме А. Дідура. Побіжно згадуються творчі та педагогічні досягнення згаданих митців. Також зазначається, що винятковість вокально-виконавської кар'єри видатного українського співака світового рівня М. Голинського полягає у поєднанні надзвичайних вокальних здібностей митця, його невтомної праці, а також правильного вокального виховання та позитивного впливу, який чинили на співака, зокрема Ч. Заремба та А. Дідур.

Ключові слова: вокальне мистецтво, педагогічна діяльність, творчо-виконавська діяльність, український співак, педагог, Михайло Голинський, Чеслав Заремба, Адам Дідур.

Oksana BOBESHKO,
orcid.org/0000-0003-1524-8263
Candidate of Art Sciences,

Associate Professor at the Department of Folk Musical Instruments and Vocal
Drohobych State Pedagogical University of Ivan Franko
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) oksanabobechko@ukr.net

CHESLAV ZAREMBA AND ADAM DIDUR IN THE CREATIVE LIFE OF THE OUTSTANDING REPRESENTATIVE OF UKRAINIAN VOCAL ART MYKHAILO HOLYNSKY (CREATIVE AND PEDAGOGICAL ASPECT)

The article examines the influence of famous singers of Polish origin Cheslaw Zaremba and Adam Didur on the creative path of the outstanding Ukrainian opera singer Mykhailo Holynsky (1890–1973). It is noted that the artist's voice became an adornment of many opera stages and concert venues in Ukraine, a number of European countries, as well as America and Canada. It is emphasized that the singer's extraordinary artistic career has demonstrated significant achievements of Ukrainian musical culture on the world stage, in particular in the field of vocal art. Using the example of M. Holynsky's work, the research clearly demonstrates the importance of the teacher's role in vocal performance, showing the long and persistent path of the mentor and his student to the heights of vocal mastery. In this context the key stages of M. Holynsky's development, his creative and performing path, in particular, successful performances both in Ukraine and abroad are highlighted. Among other things, his bright performing debut in 1913 with the arc of Canio from the opera "Pagliacci" by R. Leoncavallo, successful performances in Europe, creative achievements as a soloist of the Lviv, Kyiv, Kharkiv and Odessa operas, and his artistic career in America and Canada are mentioned. The study provides vivid examples from the memoirs of the outstanding singer, which testify to the undeniable influence on his professional growth and singing destiny of one of his mentors, in particular Ch. Zaremba, as well as a creative friend – A. Didur. The creative and pedagogical achievements of the aforesaid artists are briefly mentioned. It is also noted that the exclusivity of

the vocal and performing career of the outstanding Ukrainian singer of world class M. Holynsky lies in the combination of the artist's extraordinary vocal abilities, his tireless work, as well as the correct vocal education and positive influence exerted on the singer, in particular by Ch. Zaremba and A. Didur.

Key words: *vocal art, pedagogical activity, creative and performing activities, Ukrainian singer, teacher, Mykhailo Holynsky, Cheslaw Zaremba, Adam Didur.*

Постановка проблеми. Численні досягнення, якими може пишатися сучасна українська культура у сфері вокального мистецтва пов'язані з визначними особистостями, які заклали міцні підвалини професійного вокального виконавства та забезпечили фундаментальний розвиток української школи академічного співу. Особливий внесок у розвиток національного вокального мистецтва зробили представники львівської вокальної школи, фундатором якої вважається Валерій Висоцький (1831–1907). Продовжувачі його справи, уславлені співаки О. Мишуга, С. Крушельницька, М. Менцинський, А. Дідур, Ф. Лопатинська, Є. Гушалевич, Ч. Заремба та багато інших, стали не лише гордістю української вокальної школи, а й окрасою багатьох оперних сцен та концертних майданчиків Європи, Америки, Канади. Поруч з такими видатними постатями стоїть митець світової слави – Михайло Голинський (1890–1973), якого свого часу називали «українським Карузо» (Карась, 2012: 366).

Аналіз досліджень. Дослідженню виконавської і педагогічної спадщини М. Голинського присвячена доволі невелика кількість праць. Насамперед потрібно згадати автобіографічну книжку спогадів співака упорядковану Г. Тихобаєвою, І. Криворучко та Д. Білавич [Голинський, 2006]; розвідки Н. Бічуї, А. Житкевича, М. Жишкович, С. Козака, Г. Карась; спогади про видатного співака та відгуки про його творчо-виконавську діяльність авторства М. Сокіл, М. Сабат-Свірської, А. Рудницького, М. Волошина, А. Поліщука, М. Олійника, З. Навальківської, Г. Грабець, Й. Гошуляка. Праці згаданих авторів переконливо засвідчують високий фаховий рівень співака М. Голинського, демонструють чималі його здобутки в оперно-концертній, педагогічній, публіцистичній та громадській діяльності, однак не в повній мірі висвітлюють етапи становлення виконавця. Зокрема недостатньо вивченим залишається визначальний вплив творчості М. Голинського знаменитих співаків польського походження Ч. Заремби та А. Дідура.

Мета статті полягає у дослідженні впливу Ч. Заремби та А. Дідура на становлення М. Голинського як співака, а також на розвиток творчо-виконавської діяльності митця.

Виклад основного матеріалу. Виконавські та методичні основи професійного вокаліста,

які закладаються ще в підлітковому віці, розвиваються і вдосконалюються в процесі подальшого професійного навчання, а згодом і активної творчо-виконавської діяльності. «Вокальна педагогіка – це система індивідуального навчання співу, що спирається на багаті виконавські традиції, досвід видатних педагогів та майстрів вокального мистецтва» (Антонюк, 2007: 12) – слушно зауважила В. Антонюк. Відтак у вокальному виконавстві постає педагога є, поза всяким сумнівом, визначальною. Окрім наявності обов'язкових ґрунтовних знань в галузі вокальної педагогіки та методики, однією з умов успішної педагогічної діяльності є досконале володіння педагогом співацьким голосом, адже передаючи власні настанови та методи навчання співу, серед іншого педагог-вокаліст використовує зокрема метод власного показу, наслідування, так званий емпіричний (пояснювально-ілюстративний, репродуктивний) метод, який і сьогодні залишається домінуючим у навчанні співаків. Також у процесі вокального виховання наставник ділиться власним виконавським та сценічним досвідом, виступає мотиватором творчо-виконавського процесу, дає слушні професійні та життєві поради, а відтак стає для майбутнього співака не лише вчителем на час навчання, а й другом по житті. В цьому контексті показовим можна вважати творчий шлях видатного співака М. Голинського. Митцеві пощастило з наставниками та творчими приятелями, котрі усіляко сприяли його професійному зростанню та залишили вагомий слід в його співацькій долі.

Народився М. Голинський 2 січня 1890 року в селі Вербівці Городенківського повіту на Станіславщині (сьогодні – Івано-Франківська область) в інтелігентній родині. Ще навчаючись у гімназіях Городенки, Коломиї, Станіславова та Львова, він завжди співав у хорах і виконував сольні номери як бас-баритон. Був учасником хору богословів Духовної семінарії у Львові, а також Львівських хорів «Боян» і «Бандурист». Саме в цей період майбутній співак познайомився з відомим педагогом і співаком (баритон) Чеславом Зарембою (1881–1966) (Czesław Zaremba, 1994: 83), котрий народився в Устриках Дольних, що біля Сянока (сучасна територія Польщі). Вокальну освіту здобув у Консерваторії Галицького Музичного Товариства, навчаючись у В. Висоцького. Згодом вдосконалював

свою виконавську майстерність в Італії, виступав у багатьох європейських театрах, зокрема й у Міланському «La Scala». Від 1910 року Ч. Заремба організував у Львові приватну школу співу і одночасно вів для вокалістів концертний курс у консерваторії Польського Музичного Товариства. Виконавець, у репертуарі якого були партії з опер Г. Доніцетті, Дж. Верді, Ж. Бізе, С. Монюшка та багатьох інших авторів, був прихильником і пропагандистом італійського методу в роботі над вихованням співака. Мав досвід роботи в Кракові та Варшаві, а відтак здобув славу одного з кращих вокальних професорів у тогочасній Польщі. Він зумів виховати цілу плеяду відомих у світі виконавців, серед яких М. Голинський, А. Шлемінська-Зарембіна, Е. Бендер, З. Дольницький, І. Туркевич-Мартинець, Н. Горницький, а також О. Любич-Парахоняк і М. Сабат-Свірська, які брали приватні консультації у професора (Історія кафедри сольного співу в іменах: Чеслав Заремба. URL: <http://conservatory.lviv.ua/kafedry/academic-singing-department/istoriya-kafedry-solnoho-spivuv-imenah/> (дата звернення: 15.12.24).

Варто зауважити, що Ч. Заремба приватно навчав М. Голинського вокальної майстерності впродовж 1913, 1919–1920, 1924–1925 років. Педагог, що був прихильником і пропагандистом італійського методу в роботі над вихованням голосу, наполегливо працював над вдосконалення голосового апарату свого вихованця, розуміючи унікальність його таланту, цінував прекрасний за тембром та чистотою голос, що характеризувався безмежністю діапазону. Потрібно відзначити, що сам М. Голинський не надто переймався тим, що володів особливими вокальними даними. До навчання у вокальному класі він ставився доволі легковажно. Професор Ч. Заремба намагався тримати його під своєю вольовою опікою, змушував вивчати репертуар та заохочував до всіляких технічних вправ, необхідних для вироблення голосової еластичності. Завдяки його вмільм настановам М. Голинський неабияк розвинув власний голос, зокрема й у верхньому регістрі, а відтак почав співати як драматичний тенор. Він згадував, що «ходив до проф. Заремби на тенорові вправи, які, до речі, не справляли мені ніякого труду, а навпаки, я легко опанував горішні тони до високого «С» включно... І що дуже важне, я вже на третій лекції навчився закривати тон «fa», що є у героїчного тенора обов'язковим» (Голинський, 1993: 33).

1913 року, за сприяння Ч. Заремби, відбувся один з перших успішних виступів М. Голинського. Саме тоді співак блискуче виконав складну арію Каніо з опери «Паяци» Р. Леонкавалло, взявши

участь у звітному концерті учнів школи професора Ч. Заремби. «Мій виступ був сенсаційним, мене змусила публіка відспівати арію Каніо «Смійся, паяц» три рази... По виступі прийшли гратулюватимені..., а Зарембі гратулювали, що щасливо переобразив мене з бас-баритона на героїчного тенора» (Голинський, 2006: 49) – згадував митець.

Під час Першої світової війни М. Голинський воював в рядах австрійської армії, однак після поранення був переведений до Львова у канцелярію Лікарської комісії (1917). Після розпаду Австро-Угорської імперії перебував у лавах Української Галицької Армії (1918), працював особистим секретарем отамана Бубели у секретаріатах військових справ Львова, Тернополя, Станіславова, а згодом – Вінниці та Кам'янець-Подільського. Після поразки українських визвольних змагань, які тривали впродовж 1917–1921 років, повернувся до Львова. Вже згодом М. Голинський переїхав до Варшави, де поновив вокальні студії у Ч. Заремби, котрий настійливо рекомендував виконавцеві продовжити навчання співу в Італії.

Ч. Заремба опікувався своїм вихованцем не лише як педагог, а й як рідна людина. Так зокрема, він доклав максимум зусиль для того, щоб одружити свого талановитого учня з молодою піаністкою Г. Красноперою, обдарованою виконавицею, котра була концертмейстеркою у його класі (Сабат-Свірська, 2003: 479). Педагог добре розумів, що біля М. Голинського постійно має бути музично освічена особистість, яка буде надихати його до творчості. Відтак дружина відіграла важливу роль в творчій долі співака. Г. Краснопера зуміла переконати чоловіка багато працювати над собою, кожного дня співати, виконувати технічні вправи, вивчати та поповнювати оперний та концертний репертуар. Наполеглива праця дала свої плоди та привела талановитого виконавця до оперних театрів Європи. Тож можна з впевненістю стверджувати, що Ч. Заремба був не лише наставником М. Голинського, а й «янголом-охоронцем», котрий опікувався ним та допомагав у скрутний час.

Згодом співак підтвердив це й у власних «Спогадах» (Голинський, 1993), над якими працював на схилі літ, проживаючи в Канаді. У підрозділі під назвою «Серйозна розмова з професором Зарембою» М. Голинський писав: «Після лекції Заремба зажурено так до мене звернувся: «Вже цілий тиждень збираюся поговорити з вами, пане Михасю, але ніяк не можу зачати. Але нарешті сьогодні таки мушу... Ви самі, Михасю, бачите, – сказав він, – як я зайнятий оперою, підупадаю на здоров'ї, не сплю ночами, не приймаю більше учнів до моєї студії і врешті буду змушений школу

замкнути. Кажу вам про це з болем в серці, бо спеціально з вами буде мені дуже важко розпрощатися. Я прийшов до висновку, що найкраще для вас виїхати до Італії, до Мілану і там закінчити студії співу» (Голинський, 2006: 103–104). Ця розмова надзвичайно збентежила М. Голинського, адже на цей час професор уже виборов для М. Голинського п'ятимісячну стипендію у пана Ярошинського й обіцяв і надалі допомагати у продовженні студій, аж до їх закінчення. Також він домовився про те, щоб його добрий приятель інженер Райкевич заопікувався співаком в Мілані, куди педагог настійливо радив їхати М. Голинському. Так само Ч. Заремба звернувся з проханням до ще одного свого приятеля, а саме до славного співака А. Дідура, щоб той допоміг знайти його вихованцеві доброго професора співу в Мілані. Після цієї розмови М. Голинський відчув неймовірну вдячність до свого наставника.

Відтак молодий співак вирушив до Італії. Дослухавшись до порад свого педагога він впродовж 1920–1925 років вдосконалював вокальну майстерність у відомого міланського педагога Едоардо Гарбіна (1865–1943) (Garbin Edoardo URL: [http://www.treccani.it/enciclopedia/edoardo-garbin_\(Dizionario-Biografico\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/edoardo-garbin_(Dizionario-Biografico)/) (дата звернення 10.01.25), котрий був вражений талантом молодого українця та пророкував йому видатну співочу кар'єру. Варто сказати, що навчання М. Голинського було дуже успішним, однак цей період був позначений певними труднощами. Після двох років студій в Мілані, на початку 1925 року він залишився без стипендії від Ярошинського з Варшави, бо той трагічно загинув в автокатастрофі. Професор Ч. Заремба хворів і вже не міг йому допомагати. Дістаючи маленьку нерегулярну допомогу з дому, співак був змушений сам оплачувати свій побут та навчання.

Окрім Е. Гарбіна, М. Голинський в Італії мав ще й інших педагогів. Зустрічаючись з видатними співаками він намагався перейняти від них позитивні риси чи методи праці, проте весь час звертався до настанов свого першого професора Ч. Заремби.

Ще перебуваючи в Італії митець концертував у Мілані, а також гастролював у Цюріху, Празі та Відні. Після закінчення навчання 1925 року М. Голинський повернувся до Львова, де за сприяння, знову ж таки, Ч. Заремби з великим успіхом дебютував в опері «Паяци» Р. Леонкавалло, виконавши партію Каніо. Публіка, яка вщерть заповнила залу, нагородила дебютанта гучними оваціями.

Згодом співак отримав запрошення до Поморської опери (об'єднання театрів міст Торунь, Бид-

гощ, Грудзьондз), де виконав провідні партії в операх «Галька» С. Монюшка, «Кармен» Ж. Бізе, «Тоска» Дж. Пуччіні, «Аїда» Дж. Верді. Його висока виконавська майстерність допомогла здобути визнання польської публіки та прихильність критиків.

Навесні 1926 року митець уклав контракт з Великим Варшавським театром, а вже восени він став солістом Одеської опери. Як зазначає М. Жишкович – «Саме М. Голинському – першому з-поміж галицьких співаків першої третини ХХ століття випала велика честь долучитися до утворення і становлення Державних оперних театрів в Одесі, Києві та Харкові. З 1926 р. по 1930 р. співак був окрасою в царині українського оперного мистецтва» (Жишкович, 2011: 70).

Впродовж 1927–1930 років М. Голинський – соліст Київської та Харківської опер. Його партнерами по сцені були уславлені виконавці, серед яких М. Литвиненко-Вольгемут, М. Сокіл, І. Паторжинський, М. Донець. Потрібно відзначити, що з ініціативи М. Голинського 1929 року в Харкові була вперше поставлена опера А. Вахнянина «Купало», в якій співак виконав роль Степана. Творчий період, котрий М. Голинський провів у Харкові, можна вважати найбільш продуктивним, адже на сцені Харківської опери ним були виконані найбільш знакові у кар'єрі партії Радамеса («Аїда» Дж. Верді), Хозе («Кармен» Ж. Бізе), Каніо («Паяци» Р. Леонкавалло), Гофмана («Казки Гофмана» Ж. Оффенбаха), Каварадоссі та Калафа («Тоска» і «Турандот» Дж. Пуччіні), Степана («Купало» А. Вахнянина) та ін. Згодом у 1930–1938 роках співак продовжив виступати на сценах оперних театрів Львова, Варшави, Познані та Берліна.

Поряд з Ч. Зарембою, визначальний вплив на життєвий та творчий шлях М. Голинського мав видатний оперний виконавець, режисер та педагог Адам Дідур (1873–1946) (Kiczor J.-S. Adam Didur – człowiek całkowicie spełniony URL: <http://www.dziennikteatralny.pl/artykuly/adam-didur-czlowiek-calkowicie-speelniony.html> (дата звернення 7.01.25). «Серед когорти видатних оперних співаків ХХ ст. Європи і Америки, він посідає особливе місце як уславлений бас, володар феноменального голосу, митець, наділений особливим артистичним талантом» (Романюк, 2020: 45) – зауважила Л. Романюк. Через те, що походження А. Дідура упродовж тривалого часу було утаємничене, його вважали «своїм» і українці, і поляки. Свого часу М. Голинський зробив спробу з'ясувати певні деталі біографії митця, які б допомогли визначити його національну приналежність. Користу-

ючись відомостями отриманими від своїх приятелів поляків, співак у своїх спогадах писав: «...мама Дідура зі своїм чоловіком служили у польського дідича, графа (призабув прізвище), що мав село коло Богородчан Станиславівського повіту. І так сталося, що від цього графа вродився жінці Дідура синок, якого назвала Адамом, а її чоловік погодився (ради хліба і для оминення злих язиків) бути батьком не своєї дитини і тим самим, розуміється, дати йому своє прізвище – Дідур... Адам Дідур мав в собі половину крові польської, а половину крові української по мамі. Офіційно він був поляком... але з великої любови до своєї українки-мами в ньому, в його серці і душі тліла іскра любови до українського, як він казав, руського народу» (Голинський, 2006: 163–164).

Співак польського походження, виходець з Галичини А. Дідур, залишив помітний слід у світовій історії вокального мистецтва, як один з найвидатніших оперних виконавців, що творили на зламі XIX–XX ст. Його вокальними педагогами були професор В. Висоцький та відомий міланський співак і педагог Ф. Емеріх. А. Дідур був провідним виконавцем визнаних світових театрів, серед яких «La Scala» (Мілан) та «Metropolitan Opera» (Нью-Йорк). Також часто виступав як камерно-концертний співак, виконуючи серед іншого твори українських композиторів, зокрема, солоспіви М. Лисенка. Після завершення блискучої оперної кар'єри, А. Дідур плідно займався педагогічною діяльністю, певний період був керівником Львівської опери, згодом директором Великого театру у Варшаві, першим директором оперного театру в Сілезії (Романюк, 2020: 48).

М. Голинського з відомим оперним співаком поєднували дружні стосунки. Саме він, як уже зазначалося, допомагав Михайлові знайти в Італії доброго вчителя вокалу. Також М. Голинський був знайомий і з доньками А. Дідура, співачками Євою, Марією і Ольгою.

Потрібно відзначити, що вперше М. Голинський почув А. Дідура у 1911 році, коли ще був учнем гімназії. Тоді співак виступав в Станиславові (сьогодні Івано-Франківськ) в залі театру імені С. Монюшка. «Ціла програма А. Дідура, в якій проходили різні бас-баритонові партії, де були і низькі, середні, і високі ноти – була одним великим тріумфом» (Голинський, 2006: 166) – згадував М. Голинський. Від того часу минуло понад два десятиліття і у 1935 році вже досвідчені та відомі виконавці зустрілися у польському містечку Івонич-Здруй. При зустрічі А. Дідур розпитував гостя про особисте життя, співацьку кар'єру, цікавився також життям в Україні. М. Голинський

радо розповідав про свою творчу роботу в українських державних операх, а також на прохання А. Дідура виконав кілька оперних уривків під акомпанемент неперевершеного піаніста професора Л. Урштайна. Арія Йонтека з опери «Галька» С. Монюшка, арія Каварадоссі з опери «Тоска» Дж. Пуччіні, а також арія Радамеса з опери «Аїда» Дж. Верді у виконанні українського співака до глибини душі вразили А. Дідура. Ось як згадував М. Голинський ці незабутні миті: «Фортепіановий вступ до арії Йонтека (опера «Галька» С. Монюшка – О.Б.) заграно так знаменито, що я вже по перших акордах попав в настрій і чекав на мій вступ – «Szumiąjodły»... Я зачав співати «піаніссімо», яке розходилося по залі в кождий куток, і я чув себе, чув кожде слово. Коли ж прийшла фраза «Ой, Галіно», а опісля – «Моя Галько, ти єдина», де треба було високі тони взяти «форте» і їх витримати ферматою, я чув, що заля гримить... Скінчивши співати, я почув сильні оплески Дідура, «браво-бравіссімо!» Це саме повторилося при арії Каварадоссі, а вже найбільше при знаменитій арії Радамеса, – високим, витриманим сі бемоль, яке я перетримав. Тут Дідур вибіг на естраду і мене розцілував, а Урштайн поправив... Вони обидва засипали мене похвалами, які було мені іприємно, і якомсь незручно слухати, бо що ж я мав говорити?» (Голинський, 2006: 170–171).

П'ять днів, які митці провели разом, були насичені імпровізованими концертами та приємним спілкуванням. А. Дідур щоразу більше захоплювався співом та майстерністю українця, а згодом запропонував йому разом поїхати до Нью-Йорка, де мав на меті організувати М. Голинському концертні виступи у «Metropolitan Opera». Варто сказати, що на таку заманливу пропозицію співак не дав швидкої та однозначної відповіді, адже мав потребу порадитися зі своїм професором Ч. Зарембою, котрий впродовж усієї артистичної кар'єри М. Голинського залишався для нього непохитним авторитетом та наймудрішим радником. Отримавши схвальну відповідь та настанови від маєстро, у 1938 році М. Голинський поїхав до США, а відтак і до Канади. «Прибув я сюди за старанням Адама Дідура, мого приятеля й товариша по покликанню. Прибув головно для однієї цілі: поширити свою артистичну кар'єру на Америку, і мушу ствердити, що в тім незнанім мені світі, де так важко пробитися артистові, коли він думає про вищі щаблі, знайшов я в особі п. Дідура щирю людину з широкими артистичними зв'язками, яка дійсно щиро й безінтересовно намагалася ввести мене в широкий артистичний світ» (Голинський, 2006: 46) – згадував маєстро.

На превеликий жаль М. Голинському вже не судилося повернутися в Україну, адже тогочасні історичні й політичні події в Європі змусили співака, як і чимало інших митців, що стали жертвами нищівних воєнних лихоліть і тоталітарного режиму, змінити свої життєві та творчі плани. Проте співак зумів віднайти своє гідне місце й далеко від рідного дому. За океаном він продовжив займатися концертно-виконавською діяльністю. «Великим успіхом в Америці й Канаді, і скрізь, де тільки виступав, користувався Михайло Голинський... Якість його голосу є й досі між українськими співаками неперевершена» (Козак, 2006: 24) – зауважив свого часу А. Рудницький. Також митець приділяв багато часу громадському життю української діаспори, тривалий час очолював культурно-мистецьке об'єднання «Козуб», яке було засновано 1956 року у Торонто з метою збереження, піднесення й пропагування української, канадської та інших культур, а відтак став яскравим представником української творчої еліти в еміграції.

Від 1967 року М. Голинський оселився в Едмонтоні (Канада), де й помер 1 грудня 1973 року. Там він розпочав написання «Спогадів» (Голинський, 1993). Книжка, в якій митець залишив своїм послідовникам відомості про найдрібніші деталі свого насиченого цікавими подіями та мистецькими злетами життя, побачила світ 1993 року. Вона стала важливою в його творчій долі, адже представила українським шанувальникам вокального мистецтва пострадянської доби особистість визначного співака та громадянина України, про якого на той час у світі знали більше, ніж на батьківщині (Бобечко., Тепла, 2019: 90). Серед іншого в книзі також розміщені фахові поради видатного митця з величезним виконавським та сценічним досвідом. До прикладу: «Я щиро дораджую кожному молодому співакові (що задумує стати професійним співаком і жити з голосу), звертати велику увагу на вибір доброго фахового професора-співака, що сам зробив добру кар'єру, мав великий досвід на великих сценах, а також добрих професорів співу» (Голинський, 2006: 106). Саме ці слова вкотре підтверджують розуміння співаком доленосного впливу на його власну творчу долю

непересічних педагогів та вокалістів, серед яких були Ч. Заремба, Е. Гарбіна, А. Дідур та ін. Слушні зауваження М. Голинського, які він давав спираючись на власний багатий вокально-виконавський досвід, цілком актуальні й для сучасних педагогів та виконавців. Вони можуть згодитися на шляху до досягнення вершин вокальної майстерності.

Висновки. Підсумовуючи, варто відзначити, що в українську та світову історію вокального виконавства М. Голинський увійшов як неперевершений оперний співак, митець, який примножив вокальну славу і велич України, та зробив вагомий внесок у розвиток мистецтва співу. Унікальної якості мистецький слід в творчій долі виконавця залишили високопрофесійні педагоги та добрі приятелі, які траплялися на його життєвому та творчому шляху. Вони не лише навчали його вокальної майстерності, прищеплювали любов до музики і до своєї професії, а й усіляко сприяли його професійному та кар'єрному росту. Серед них знаковими стали постаті знаменитих співаків польського походження Ч. Заремби та А. Дідура, про що зокрема свідчать детальні спогади М. Голинського. До прикладу, високого рівня особистісні якості, професійні знання, вміння і навички педагога Ч. Заремби, його індивідуальний підхід в поєднанні з умінням створити оптимальні умови навчання та розвитку М. Голинського, дали свої неперевершені результати не лише в професійній сфері, а й в міжособистісних взаєминах наставника та учня, котрі демонстрували найвищий рівень загальнолюдської культури спілкування. Так само визначний співак А. Дідур, ставши незаперечним творчим авторитетом для М. Голинського, людиною, яка віддано пропагувала та популяризувала його творчість на світовому рівні, свого часу спрявши виїзду на американський континент, зумів долучитися до вдосконалення співацької культури виконавця. Відтак виняткові вокальні здібності М. Голинського, його невтомна праця, позитивний педагогічний та творчий вплив, що чинили на нього, зокрема Ч. Заремба та А. Дідур, сприяли формуванню винятково успішної виконавської кар'єри видатного українського співака світового рівня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк В. Вокальна педагогіка (сольний спів): підручник. Київ: ЗАТ «Віпол», 2007. 174 с.
2. Бобечко О., Тепла Н. Михайло Голинський – співак світової слави. *Молодь і ринок*. 2019. № 10. С. 87–91.
3. Голинський М. Спогади / Передне сл. та упоряд. С. Д. Козака. Київ: Молодь, 1993. 368 с.
4. Голинський М. Спогади / Упор.: Г. Тихобаєва, І. Криворучка, Д. Білавич. Львів: Априорі, 2006. 616 с.
5. Жишківич М. Михайло Голинський на сцені харківської опери (до питання творчих контактів). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*. Тернопіль, 2011. № 1. С. 70–74.

6. Історія кафедри сольного співу в іменах: Чеслав Заремба. URL: <http://conservatory.lviv.ua/kafedry/academic-singing-department/istoriya-kafedry-solnoho-spivu-v-imenah/> (дата звернення: 15.12.24).
7. Карась Г. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття: монографія. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2012. 1164 с.
8. Козак С. Героїчний тенор Михайло Голинський. *Голинський М. Спогади / Упор.: Г. Тыхобаєва, І. Криво-ручка, Д. Білавич*. Львів: Априорі, 2006. С. 12–36.
9. Романюк Л. Мистецька діяльність Адама Дідура в контексті світової та вітчизняної музичної культури. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Культурологія*. Рівне: РДГУ, 2020. Вип. 35. С. 44–50.
10. Сабат-Свірська М. Михайло Голинський – героїчний тенор. *Українські співаки у спогадах сучасників* / Автор-упорядник Іван Лисенко. Київ: Рада; Львів–Нью-Йорк: М. П. Коць, 2003. С. 478–480.
11. Czesław Zaremba. *Słownik Biograficzny Teatru Polskiego 1900–1980 T. II*, PWN Warszawa. 1994. S. 83.
12. Garbin Edoardo URL: [http://www.treccani.it/enciclopedia/edoardo-garbin_\(Dizionario-Biografico\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/edoardo-garbin_(Dizionario-Biografico)/) (дата звернення: 10.01.25).
13. Kiczor J.-S. Adam Didur – człowiek całkowicie spełniony. URL: <http://www.dziennikteatralny.pl/artykuly/adam-didur-czlowiek-calkowicie-speelniony.html> (дата звернення: 7.01.25).

REFERENCES

1. Antoniuk V. (2007). Vokalna pedahohika (solnyi spiv) [Vocal pedagogy (solo singing)]: pidruchnyk. Kyiv: ZAT «Vipol», 174 s. [in Ukrainian].
2. Bobechko O., Tepla N. (2019). Mykhailo Holynskiy – spivak svitovoi slavy [Mykhailo Golynskiy is a world famous singer]. *Molod i rynek*. № 10. S. 87–91. [in Ukrainian].
3. Holynskiy M. (1993). Spohady [Memoirs] / Perednie sl. Ta uporiad. S. D. Kozaka. Kyiv: Molod, 368 s. [in Ukrainian].
4. Holynskiy M. (2006). Spohady [Memoirs] / Upor.: H. Tykhobaieva, I. Kryvoruchka, D. Bilavych. Lviv: Apriori, 616 s. [in Ukrainian].
5. Zhyshkovych M. (2011). Mykhailo Holynskiy na stseni kharkivskoi opery (do pytannia tvorchykh kontaktiv) [Michael Golinsky on the stage of the Kharkiv opera (on the issue of creative contacts)]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seriya: Mystetstvoznnavstvo*. Ternopil, № 1. S. 70–74. [in Ukrainian].
6. Istoriiia kafedry solnoho spivu v imenakh: Cheslav Zaremba [The history of the department of solo singing in the names of: Cheslav Zaremba]. Available at: <http://conservatory.lviv.ua/kafedry/academic-singing-department/istoriya-kafedry-solnoho-spivu-v-imenah/> (accessed: 15.12.24). [in Ukraine].
7. Karas H. V. (2012) Muzychna kultura ukrainkoi diaspory u svitovomu chasoprostori XX stolittia [Musical culture of the Ukrainian diaspora in the global time-space of the 20th century]: monohrafiia. Ivano-Frankivsk: Tipovit. 1164 s. [in Ukrainian]
8. Kozak S. (2006). Heroichniy tenor Mykhailo Holynskiy [Heroic tenor Michael Golinsky]. *Holynskiy M. Spohady / Upor.: H. Tykhobaieva, I. Kryvoruchka, D. Bilavych*. Lviv: Apriori, S. 12–36. [in Ukrainian].
9. Romaniuk L. (2020). Mystetska diialnist Adama Didura v konteksti svitovoi ta vitchyznianoj muzychnoi kultury [Artistic activity of Adam Didur in the context of world and Ukrainian musical culture]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku. Kulturolohiia*. Rivne: RDHU, Vyp. 35. S. 44–50. [in Ukrainian].
10. Sabat-Svirskya M. (2003). Mykhailo Holynskiy – heroichniy tenor [Michael Golinskyy is a heroic tenor]. *Ukrainski spivaky u spohadakh suchasnykiv / Avtor-uporiadnyk Ivan Lysenko*. Kyiv: Rada; Lviv–Niu-York: M. P. Kots, S. 478–480. [in Ukrainian].
11. Czesław Zaremba [Cheslav Zaremba]. 1994. *Słownik Biograficzny Teatru Polskiego 1900–1980T. II*, PWN Warszawa. S. 83. [in Polish].
12. Garbin Edoardo [Garbin Edward]. Available at: [http://www.treccani.it/enciclopedia/edoardo-garbin_\(Dizionario-Biografico\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/edoardo-garbin_(Dizionario-Biografico)/) (accessed: 10.01.25). [in Italian].
13. Kiczor J.-S. Adam Didur – człowiek całkowicie spełniony [Adam Didur – a completely realized man]. Available at: <http://www.dziennikteatralny.pl/artykuly/adam-didur-czlowiek-calkowicie-speelniony.html> (accessed: 7.01.25). [in Polish]

Дата першого надходження статті до видання: 03.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

